

Motion till riksdagen
2012/13:U208

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	PGU och millenniemålen	5
5	En solidarisk biståndspolitik	6
6	En feministisk biståndspolitik	7
6.1	En modern utrikesförvaltning.....	9
6.2	Internationella finansinstitutioner	9
7	Bistånd för hållbar utveckling	10
7.1	Klimatbistånd.....	10
7.2	Vatten och sanitet i biståndet	11
8	Kvalité och resultat i biståndet.....	11
8.1	Urholkningen av biståndet	12
8.2	Resultatstyrning och transparens i biståndet	12
8.3	Dac-reglerna.....	14
9	Folkrörelsernas roll i biståndet.....	14
10	EU:s utvecklingspolitik.....	15
10.1	Långtidsbudgeten	16
11	Skuldavskrivningar	16

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till millenniemålens och PGU:s uppfyllande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och andra internationella forum aktivt bör verka för att de mål som satts upp för det internationella biståndet inom ramen för millenniemålens uppfyllande blir verklighet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att enprocentsmålet för svenskt bistånd ska göras om till ett enprocentsgolv som utvecklingssamarbetet inte får understiga.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allt utvecklingsbistånd ska utgå från respektive mottagarlands eget behov och respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte ska koppla sitt utvecklingssamarbete till IMF:s makroekonomiska krav.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhet ska bli ett tredje mål inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka andelen bi- och multilateralt bistånd till SRHR-relaterad verksamhet till 10 procent av biståndsbudgeten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillgången till sexuell och reproduktiv hälsoservice och utförandet av säkra aborter ska lyftas fram i de analyser och strategier som ligger till grund för Sveriges internationella utvecklingssamarbete.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för sin utvecklingspolitik regelmässigt ska redovisa hur och på vilket sätt man implementerar FN:s kvinnokonvention i sitt arbete.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla svenska ambassader och biståndskontor ska ha en handläggare som ansvarar för jämställdhetsarbetet.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna ska verka för att institutionernas avtal och program alltid ska innehålla en analys av hur effekterna förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett klimatbistånd utöver den föreslagna biståndsramen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom OECD/Dac bör arbeta för att åtaganden enligt Kyotoprotokollet inte får räknas som utvecklingsamarbete.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur utvecklingsarbetet med rent vatten och sanitet kan förstärkas.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även avräkningar för flyktigmottagande, skuldavskrivningar, utländska studenter vid svenska högskolor och ambassadkostnader på biståndsbudgeten i framtiden ska redovisas inom ramen för Open Aid-initiativet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingsamarbete följer Sveriges politik för global utveckling samt Sveriges officiella utvecklingsmål.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för förändringar av Dacs regelverk så att kostnader för flyktigmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att egeninsats för frivilligorganisationers informationsarbete helt bör avskaffas.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingsfrågor i EU:s långtidsbudget.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör tillsätta en skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka hur stor del av Sveriges fordringar som är legitima.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de 50 fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar.

¹ Yrkande 10 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Världen är inte rättvis. Klyftorna är stora mellan länder i nord och syd, mellan fattiga och rika, mellan kvinnor och män. Nästan 1 miljard människor saknar i dag tillgång till rent vatten. Var 90:e sekund dör en kvinna till följd av komplikationer vid en graviditet – av dessa dödsfall sker 99 procent i utvecklingsländerna.

Världen skulle dock kunna se annorlunda ut. Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. Men i stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande hos den rika delen av världen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna.

Vänsterpartiet menar att utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en rad områden: skuldavskrivningar, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett starkt regelverk för vapenhandel, en reformering av IMF och Världsbanken, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler. I grunden anser vi att det krävs en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från nord till syd.

Vänsterpartiet har i en rad motioner de senaste åren tagit fram förslag på hur Sverige kan bidra till att minska världens fattigdom. I denna motion har vi valt att fokusera på Sveriges och EU:s utvecklingsbistånd. Bistånd är förvisso långt ifrån den enda vägen för att utrota världens fattigdom, men det är en viktig komponent. I samverkan med de åtgärder och hänsynstaganden som nämns ovan har det internationella ekonomiska utvecklingsbiståndet en avgörande roll i kampen mot fattigdomen.

Den ekonomiska krisen har lett till att världens givarländer i allt mindre utsträckning lever upp till sina åtaganden då det gäller bistånd. På grund av egna ekonomiska problem har många minskat sina ambitioner då det gäller biståndsnivåer och biståndseffektivitet. Elva EU-länder minskade sitt bistånd 2011 enligt nätverket Concord. Sammantaget minskade biståndet från EU-länderna med 490 miljoner euro under förra året. Samtidigt valde en lång rad EU-länder att använda sina biståndsbudgetar för att finansiera verksamhet på hemmaplan. 7,35 miljarder euro togs 2011 från EU-ländernas biståndsbudgetar för att finansiera verksamhet som knappast kan betraktas som bistånd. Sverige är inget undantag. Detta sker samtidigt som krisen slagit som hårdast mot många utvecklingsländer som fått det ännu svårare att på egen hand ta sig ur fattigdom.

Vänsterpartiet anser att biståndet är viktigt. Vi tror på solidaritetens styrka och vårt lands möjligheter att bidra till att göra vår värld rättvisare och mer jämställd. Därför slår vi vakt om ett högt bistånd av hög kvalité som gör skillnad och ger resultat. I årets budget har Vänsterpartiet än en gång avvisat fortsatt kraftiga urholkningar av biståndsbudgeten som regeringen föreslår. Se vidare Vänsterpartiets motion Utgiftsområde 7 Internationell utvecklingspoli-

tik. I stället visar vi i denna motion hur vi vill reformera både Sveriges och EU:s bistånd, för att biståndet både ska öka och få bättre kvalité.

4 PGU och millenniemålen

Grunden för svensk utvecklingspolitik är politik för global utveckling, PGU. Det har snart gått tio år sedan riksdagen antog propositionen ”Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling”. Genom PGU slog man fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU och för oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU och att det råder samstämmighet mellan alla politikområden. Dit är det dock fortfarande en lång väg, mycket återstår för att omsätta PGU:s ord till praktisk politik. Regeringen visar t.ex. själv i sin skrivelse ”Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap” att det finns en tydlig målkonflikt mellan exempelvis den vapenexport som genomförts och EU:s jordbrukspolitik å ena sidan och PGU:s mål å den andra.

För att förstå hur utveckling skapas, eller motverkas, måste man analysera all politik som påverkar utveckling. Det är välkommet att regeringen presenterar en skrivelse vartannat år där man utvärderar sitt eget arbete med PGU, men Vänsterpartiet anser att arbetet med att genomföra PGU i framtiden också måste utvärderas av en oberoende utvärderingsinstans. Att regeringen utvärderar sig själv är inte trovärdigt och resultatet av PGU blir otydligt. Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete, Sadev, eller Riksrevisionen skulle exempelvis med utökat mandat och mer resurser kunna sköta utvärderingen. Det är i detta sammanhang ytterst olyckligt att regeringen beslutat att lägga ner Sadev.

Sedan år 2000 finns en gemensam internationell dagordning för global utveckling genom den s.k. millenniedeklarationen, i dag undertecknad av ca 200 länder. Deklarationen med de åtta millenniemålen slår fast att global utveckling kräver en helhetssyn – insatser för fattigdomsbekämpning, utbildning, hälsa, fred, säkerhet, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati hör ihop.

De åtta millenniemålen innebär följande:

1. Fattigdom och hunger ska halveras till 2015.
2. Alla barn ska gå i grundskola 2015.
3. Jämställdheten ska öka och kvinnors ställning stärkas.
4. Barnadödligheten ska minska med två tredjedelar till 2015.
5. Mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar till 2015.
6. Spridningen av hiv/aids, tbc, malaria och andra sjukdomar ska hejdas till 2015.

Fel! Okänt namn på

7. En miljömässigt hållbar utveckling ska säkerställas till 2015.
8. Globalt samarbete ska ske genom ökat bistånd, rättvisa handelsregler och lättade skuldbördor i utvecklingsländerna.

Millenniemålen kommer inte ensamma att lösa alla jordens utmaningar eller uttradera fattigdom eller förtryck. Om millenniemålen nås skulle det dock innebära att miljoner människor kunde få möjlighet att leva värdiga liv. När det nu bara återstår tre år innan millenniemålen ska vara uppfyllda är det avgörande att världen kraftsamlar runt dessa mål. Tyvärr har vi konstaterat att millenniemålen fått lite utrymme i den borgerliga regeringens utvecklingspolitik, alltför mycket av utvecklingspolitiken saknar tydlig koppling till målen och fattigdomsbekämpning har fått en undanskymd roll.

Millenniemålen är inte bara mål, de är också ett löfte som världens ledare gett jordens befolkning att göra sitt yttersta för att de ska uppfyllas. Ansvaret vilar både på regeringar i nord och i syd. Millenniemål 8 berör specifikt den rika världens åtaganden för att nå millenniemålen, ett mål som är långt ifrån att uppfyllas eftersom världens rika länder inte har ökat biståndet till utlovade nivåer. Med anledning av detta måste regeringen koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till millenniemålens och PGU:s uppfyllande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare anser Vänsterpartiet att det är Sveriges skyldighet att trycka på de rika länder som inte lever upp till de gemensamt satta målsättningarna. Inte minst gäller detta för länderna inom EU. Sverige bör inom EU och andra internationella forum aktivt verka för att de mål som satts upp för det internationella biståndet inom ramen för millenniemålens uppfyllande blir verklighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 En solidarisk biståndspolitik

Under lång tid har Vänsterpartiet varit pådrivande för att Sverige ska uppnå målet om att 1 procent av BNI ska avsättas för internationellt utvecklingssamarbete. Målet är i dag formellt nått, inte minst tack vare de svenska frivilligorganisationernas påtryckningsarbete. Nu är det dags att gå vidare, behovet av bistånd har aldrig varit större i världen. Därför bör enprocentsmålet göras till ett enprocentsgolv som utvecklingssamarbetet inte får understiga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets utgångspunkt för bistånd är den internationella solidariteten. Vi menar därför att utvecklingssamarbetet ska utgå från mottagarnas prioriteringar, inte från egenintressen i nord eller som ett maktmedel mot mottagarna. Vänsterpartiet menar att en förutsättning för en framgångsrik fattigdomsbekämpning är att det politiska och ekonomiska självbestämmandet i syd ökar. Varje land har sin egen historia och sin egen unika situation och det finns således aldrig en enda väg till utveckling.

I den så kallade Parisdeklarationen, som antogs 2005, framgår att utvecklingsländernas inflytande över utvecklingssamarbetet måste öka. Biståndsgi-

varna lovar att förändra attityder och metoder för att anpassa sitt bistånd bättre till varje enskilt samarbetsland. Utvecklingsländerna måste med andra ord äga sin egen utveckling. Men fortfarande återstår mycket arbete innan det går att tala om ägandeskap för utvecklingsarbete i syd. Tyvärr konstaterar vi att Sverige dessutom sedan flera år går i rakt motsatt riktning, mot att allt mer ska detaljstyras från Stockholm. Det är ett gammalt och omodernt sätt att bedriva bistånd, som har prövats och som har misslyckats.

Ägandeskap är en fråga om demokrati men också om effektivitet. Om biståndsmedel ska leda till långsiktiga förändringar krävs att mottagaren äger sin egen utveckling. För att framgångarna inom ramen för arbetet med kampen mot fattigdomen i världen ska bli permanenta krävs att arbetet för att nå fram genomsyras av ett starkt ägandeskap av arbetet i syd. Det är människor i syd, de som känner fattigdomen och orättvisorna i sin vardag, som behöver sätta dagordningen för biståndet. Därför måste besluten om landets utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati. Syds befolkning måste tillåtas att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. Allt utvecklingsbistånd ska utgå från respektive mottagarlands egna behov. Det ska respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Internationella valutafonden och Världsbanken ställer liksom alla banker upp villkor för att ett land ska beviljas lån eller för att gamla lån ska avskrivnas. Det är i sig inget anmärkningsvärt att sätta upp villkor, men Vänsterpartiet är starkt kritiskt till hur kraven många gånger utformats och på vilka grunder de har tillkommit.

Många givare väljer i dag att koppla sitt utvecklingssamarbete till Internationella valutafondens villkor och krav, s.k. konditionalitet, vilket sätter ytterligare press på mottagarlandet. I realiteten är det i dag omöjligt för många utvecklingsländer att självständigt utforma sin ekonomiska politik eftersom det skulle äventyra både lån, skuldavskrivningar och bistånd.

För att få vissa lån och skuldavskrivningar har utvecklingsländer tvingats genomföra nedskärningar i de offentliga utgifterna, öka statens intäkter genom högre priser på vatten och el samt devalvera för att på så sätt öka exporten och begränsa importen. För andra lån har det krävts avregleringar, avskaffande av förmånliga lån till bönder och småföretagare, privatiseringar av statsägda företag, färre hinder för att flytta kapital över gränser och avskaffa investeringshinder för utländska industrier och banker.

Flera länder har beslutat att inte koppla sitt utvecklingssamarbete till IMF:s makroekonomiska krav, bl.a. Norge och Storbritannien. Sverige bör göra detsamma. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 En feministisk biståndspolitik

Den svenska utvecklingspolitiken utgår från två perspektiv: fattigdomsbekämpning och ett rättighetsperspektiv. Både fattigdom och inskränkningar av

Fel! Okänt namn på

de mänskliga rättigheterna tar sig dock ofta olika uttryck för män och kvinnor. För att nå framgång på dessa områden menar Vänsterpartiet att ett tydligt könsperspektiv bör inkluderas så att mäns och kvinnors skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering på grund av kön. Därför bör jämställdhet bli ett tredje mål inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sveriges bedriver utvecklingssamarbete med. Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning.

Behovet är stort av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i syd – alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor. Samtidigt ser vi hur de krafter som motverkar aborträtt är aktiva i många utvecklingsländer, katolska kyrkan driver t.ex. hundratusentals vård- och omsorgsinrättningar i syd.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter måste prioriteras i vårt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Vi uppmanar nu än en gång regeringen att prioritera arbetet med SRHR-frågor för att driva utvecklingen åt rätt håll då det gäller biståndet genom att under kommande mandatperiod öka andelen bi- och multilateralt bistånd till SRHR-relaterad verksamhet. Minst 10 procent av det svenska biståndet bör öronmärkas för detta område. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Centralt i arbetet med SRHR-frågor är tillgången till materiel som rör SRHR. I många länder råder i dag stor brist på exempelvis kondomer, p-piller, spiraler och andra preventivmedel samt på materiel som behövs vid förlossningar, mödravård och säkra aborter, samt hiv-tester.

I de analyser och strategier som ligger till grund för Sveriges internationella utvecklingssamarbete bör därför tillgången till sexuell och reproduktiv hälsoservice, inklusive tillgång till preventivmedel, kondomer och annat materiel som används vid förlossningar och utförandet av säkra aborter lyftas fram. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling och könsdiskriminering är en viktig orsak till fattigdom. Kvinnor har ofta det verkliga försörjningsansvaret för familjen, men saknar trots det ofta de mest basala rättigheterna. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning, exempelvis genom mikrolån, kan bidra till att förbättra den enskilda kvinnans ställning, främja jämställdhet i stort och dessutom till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i syd som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige

verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser.

Sekulär, könsneutral lagstiftning och lika medborgerliga rättigheter är en grundläggande förutsättning världen över för verklig jämställdhet, ekonomisk utveckling och demokrati. FN:s kvinnokonvention, Cedaw, är ett viktigt verktyg i denna kamp. Sverige bör inom ramen för sin utvecklingspolitik regelmässigt redovisa hur och på vilket sätt man implementerar FN:s kvinnokonvention i sitt arbete. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.1 En modern utrikesförvaltning

Sveriges representation utomlands är en viktig resurs för vår utrikes-, bistånds- och näringspolitik. Vi behöver en väl rustad utrikesförvaltning både på UD i Stockholm och i världen. UD:s utrikespolitiska kompetens och analysförmåga måste upprätthållas. Vänsterpartiet vill slå vakt om UD:s möjligheter att såväl behålla som nyrekrytera kompetent personal.

Att kunna analysera maktordningen mellan män och kvinnor och de olika uttryck den tar sig i olika delar av världen kräver kunskap. Att arbeta fram verktyg för att bryta denna maktordning kräver än mer kunskap.

På de svenska ambassaderna skrivs årliga rapporter om situationen rörande mänskliga rättigheter och man tar fram underlag för samarbetsstrategier för utvecklingssamarbetet. I dessa är det viktigt att det finns med en tydlig analys utifrån ett könsmaktsperspektiv. För att detta ska vara möjligt behöver kompetensen höjas, och alla ambassader och biståndskontor behöver ha en handläggare som ansvarar för jämställdhetsarbetet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.2 Internationella finansinstitutioner

De internationella finansinstitutionerna, Internationella valutafonden och Världsbanken, har under decennier spelat en avgörande roll för många länder i syd. Genom de krav man ställt har man haft stort inflytande över hur den ekonomiska politiken i många länder har utformats. De båda institutionerna har spelat en central roll i framtagandet av de fattigdomsbekämpningsstrategier, Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), som de flesta länder i syd i dag arbetar utifrån. I februari 2012 fanns enligt IMF 110 fullvärdiga PRSP och 57 preliminära eller interim-PRSP. Det innebär att en stor majoritet av världens utvecklingsländer omfattas av dessa strategier. Eftersom många givare kopplar sitt utvecklingssamarbete till arbetet med PRSP, så blir dessa dokument centrala för utvecklingsarbetet i många länder. Tyvärr har varken IMF eller Världsbanken något gott rykte när det kommer till jämställdhetsfrågor; historiskt har institutionerna utgått från ofta fyrkantiga nyliberala analyser. Det var därför positivt att Världsbankens World Development Report 2012 hade jämställdhet och utveckling som tema. Mycket återstår dock att

Fel! Okänt namn på

göra. Ett jämställdhetsperspektiv behöver konsekvent genomsyra institutionernas strategier och kvinnor måste inkluderas i arbetet med att ta fram dem.

Sverige bör inom Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna verka för att institutionernas avtal, program och strategier alltid ska innehålla en analys över hur effekterna förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Bistånd för hållbar utveckling

Klimatförändringarna är vår tids största utmaning. Redan har klimatet börjat förändras i stora delar av världen. Men medan klimatförändringarna uppstått på grund av nords koldioxidutsläpp så drabbar de världens fattigaste hårdast. Klimatförändringarna bidrar därför till att förstärka de redan djupa klyftorna mellan nord och syd, mellan rika och fattiga och mellan män och kvinnor. Klimatförändringarna är därför i dag ett av de största hindren för framgångsrik fattigdomsbekämpning. Utvecklingsarbetet måste därför genomsyras av ett tydligt miljö- och klimatperspektiv. Biståndet måste klimatsäkras, länderna i syd behöver stöd i arbetet med att möta de växande miljö- och klimatproblemen och viktigast av allt – nord måste ta ansvar för de klimatförändringar man skapat. Redan är miljö- och klimatfrågorna inkluderade i millenniemålen. Enligt mål 7 ska andelen människor som saknar tillgång till rent dricksvatten och sanitet ha halverats till 2015 och principerna om hållbar utveckling ska ha integrerats i länders politik.

7.1 Klimatbistånd

Att möta klimatkrisen kommer att kräva ett långsiktigt arbete och mycket resurser. Men vi kan inte låta arbetet med att möta och förebygga klimatförändringarna ske på bekostnad av viktiga insatser för minskad fattigdom, jämställdhet etc. Den svenska regeringen har hitintills valt att finansiera stora delar av sina klimatinsatser i utvecklingsländerna med bistånd. Vänsterpartiet är kritiskt till detta. Vi menar att regeringen i realiteten straffar världens fattiga dubbelt upp: först drabbas de fattiga av klimatförändringar som vi skapat och sedan ska de fattiga betala för klimatinsatserna genom uteblivet bistånd.

Vänsterpartiet vill se ett ökat svenskt fokus på klimatbistånd. Tvärtemot regeringen vill vi genomföra en stor satsning på ett klimatbistånd som ligger utöver enprocentsmålet. På så vis undandrar vi inte resurser från andra viktiga områden. Vi föreslår därför att ett klimatbistånd införs där 500 miljoner kronor avsätts 2013, utöver den föreslagna biståndsramen. Pengarna ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Detta klimatbistånd bör under 2014 öka till 1 miljard kronor för att 2015 uppgå till 1,5 miljarder kronor. Vänsterpartiet anslår vidare 500 miljoner kronor i multilateralt klimatbistånd inom ramen för

FN, vilket finansieras med intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Att satsa på klimatåtgärder får dock aldrig tas som förevändning i nord att finansiera sina egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel. Eftersom det enligt OECD:s biståndskommitté Dac i vissa fall är möjligt för medlemsländer att finansiera sina egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel och därigenom minska övrigt utvecklingssamarbete, bör Sverige inom OECD/Dac arbeta för att åtaganden enligt Kyotoprotokollet inte får räknas som utvecklingssamarbete. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.2 Vatten och sanitet i biståndet

Det pågår en global kris i fråga om vatten och sanitet; närmare 1 miljard människor saknar tillgång till rent vatten och hela 2,5 miljarder har ingen toalett att gå till vid behov. Dagligen dör 4 000 barn i diarrésjukdomar, orsakade av bristande tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet enligt WHO. Detta underminerar många andra delar av biståndet; vatten och sanitet påverkar direkt och indirekt förutsättningarna att nå samtliga FN:s millenniemål. Utan rent vatten och sanitet blir flera av de övriga millenniemålen mycket svåra att uppfylla, inte minst målen för mödrahälsa, barnadödlighet, fattigdom och utbildning. Den svenska regeringen bör förstärka sina ansträngningar för att bekämpa denna tysta men omfattande katastrof, som slår hårdast mot kvinnor och barn.

Svenskt bistånd till rent vatten och sanitet har minskat de senaste åren: 2010 satsade Sida bara 321 miljoner kronor på rent vatten och sanitet, 2,1 procent av Sidas totala utbetalningar (Källa: Sida Water Portfolio 2011).

I UD:s policy för miljö och klimat 2010–2014 finns ett tydligt uttalat fokus på vatten och sanitet. Sverige ska enligt denna, som 1 av 5 prioriterade verksamhetsområden i det miljörelaterade biståndet, bidra till ”förbättrad vattenresurshantering, ökad tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet”. Detta är naturligtvis bra, men målen måste även kopplas till budget och verksamhet. 2011 låg genomsnittet för Västeuropas bistånd till rent vatten och sanitet på drygt 6 procent enligt Sida. Sverige bör inte vara sämre på ett så viktigt område. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på hur utvecklingsarbetet med rent vatten och sanitet kan förstärkas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Kvalité och resultat i biståndet

Som biståndsvänner har det alltid varit självklart för Vänsterpartiet att värna kvalitén i biståndet. Vi vill att Sverige ska bedriva utvecklingssamarbete för att det ska ge resultat, att det ska bidra till att fler får verktyg att bekämpa fattigdom, ojämställdhet och förtryck. Vi har därför kommit med stark kritik

Fel! Okänt namn på

när biståndet kanaliseras via skatteparadis eller bidragit till s.k. land grabbing, dvs. att stater och privata investerare i rikare delar av världen tar över stora arealer jordbruksmark i fattigare länder för att producera mat och biobränslen för egen konsumtion. Det har därför också varit en självklarhet för oss att det ska råda nolltolerans mot korruption i biståndet. Men det har också varit viktigt för oss att understryka att de största kvalitetsproblemen i svenskt bistånd inte funnits i folkrörelsernas arbete eller ute i de konkreta projekt som Sverige finansierat i syd. De största kvalitetsbristerna i svenskt bistånd har funnits i Sverige, där stora summor tagits från biståndet för att finansiera helt andra områden än bistånd genom s.k. avräkningar.

8.1 Urholkningen av biståndet

Formellt uppgår det svenska biståndet till 1 procent av BNI. I realiteten är biståndet betydligt lägre. Mångmiljardbelopp tas varje år från biståndsbudgeten för att finansiera verksamhet i Sverige. Till exempel finansieras flyktingmottagande i Sverige, utländska studenter på svenska högskolor och skuldavskrivningar med bistånd. Även en betydande del av Sveriges utlandsrepresentation finansieras med bistånd – bl.a. har ambassaderna i Madrid, Tokyo och Reykjavik delvis finansierats via biståndsbudgeten. Enligt nätverket Concord uppgick det svenska biståndet egentligen till 0,89 procent av BNI 2011.

Att Sverige gör avräkningar är inget nytt. Det skedde även under de tidigare socialdemokratiska regeringarna, vilket Vänsterpartiet även då starkt kritiserade. Men under den borgerliga regeringen har avräkningar kraftigt ökat och i vissa fall kommit att omfatta nya områden. Den del av flyktingmottagningens kostnader som finansieras via biståndsbudgeten har exempelvis ökat med mer än 100 procent de senaste sex åren, detta trots att antalet flyktingar till Sverige under samma period har minskat. Även de administrationskostnader för svensk utrikestjänst som finansieras med biståndsmedel har stigit med mer än 100 procent sedan 2005.

8.2 Resultatstyrning och transparens i biståndet

Urholkningen av den svenska biståndsbudgeten i kombination med en ytterst begränsad granskning av hur dessa kostnader leder till utvecklingsresultat motsäger regeringens ständiga uttalanden om fokus på resultatstyrning och transparens. Detsamma gäller för de tvivelaktiga skuldavskrivningar som regeringen genomfört de senaste åren (se vidare avsnitt ”Dac-reglerna”).

Sommaren 2011 lanserade regeringen Open Aid, vars syfte är att offentliggöra strategier, utvärderingar, kostnader etc för biståndet. Initiativet är naturligtvis lovligt. Det är eftersträvänsvärt att det statliga biståndet blir mer transparent och Open Aid-initiativet kan vara ett steg i den riktningen. Skattebetalarna har självklart rätt att veta att pengarna används på ett bra sätt och att de kan utvärderas utifrån biståndets mål. Det gäller i givarländerna såväl som i mottagarländerna.

Vänsterpartiet saknar dock transparens och öppenhet kring att nästan 10 procent av biståndspengarna används för att finansiera flyktingkostnader i Sverige, samt att ytterligare biståndspengar finansierar ambassadkostnader i OECD-länder. Redovisning av hur ovannämnda avräkningar bidrar till att uppnå regeringens uppsatta mål för internationellt utvecklingssamarbete "... att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor", saknas helt. Vänsterpartiet anser därför att även dessa kostnader i framtiden ska redovisas inom ramen för Open Aid-initiativet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen arbetar ihärdigt för att stärka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Men precis som biståndsorganisationernas arbete ständigt är under uppföljning och noggrant utvärderas måste de nya aktörerna utkrävas ansvar för sitt arbete. Naturligtvis borde de biståndsmedel som går till företag eller näringslivsorganisationer följas upp och utvärderas på samma sätt som annat bistånd.

Ett exempel på att så inte skett är Svenska statens riskkapitalbolag Swedfund som i år tilldelats 400 miljoner kronor extra från regeringen. Även i budgeten för 2013 tillför regeringen ytterligare 400 miljoner kronor till Swedfund. Detta sker trots att oberoende utvärderingar, framtagna av Sadev och Riksrevisionen, har visat på bristande resultat när det gäller Swedfunds förmåga att bidra till fattigdomsbekämpning.

Om biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet vidare att alla utvecklingsinstanser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer. Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, följer Sveriges politik för global utveckling samt Sveriges officiella utvecklingsmål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner.

År 2008 beslutade Swedfund om investeringar på drygt 500 miljoner kronor. Tidningen Omvärlden avslöjade att 20 procent av detta, 98 miljoner kronor, hade gått via skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna, där insyn är obefintlig och alla transaktioner hålls hemliga. I Sverige införde regeringen ett tillfälligt stopp för nya investeringar i skatteparadis, men Swedfund fortsatte att investera i fonder i skatteparadis där man har kontrakt sedan tidigare. Nu har regeringen presenterat nya ägardirektiv för Swedfund, i vilka man tagit bort förbudet att investera i fonder som är verk samma i skatteparadis. I stället säger man att Swedfund inte ska medverka i investeringar via territorier som OECD:s sammanslutning Global Forum inte har bedömt som tillräckligt transparenta i sin "Peer Review Process". Problemet är att Global Forum's utvärdering inte på långa vägar räcker för att avgöra om ett territorium är ett skatteparadis som gömmer kriminalitet och bidrar till skatteflykt och korruption. I realiteten innebär de nya ägardirekti-

Fel! Okänt namn på

ven att Swedfund kan fortsätta att kanalisera pengar via fonder i välkända skatteparadis som Jersey, Caymanöarna och Brittiska Jungfruöarna.

Den norska regeringen har samtidigt beslutat att inga nya biståndssatsningar ska gå via skatteparadis och tillsatt en utredning om existerande investeringar i skatteparadis med målsättningen att Norge ska avveckla alla fonder i skatteparadis. Sverige borde följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.3 Dac-reglerna

De s.k. Dac-reglerna styr vad som får räknas som internationellt bistånd. (Dac, Development Assistance Committee, är OECD:s kommitté för biståndsfrågor. Dac har i dag 24 medlemmar, däribland Sverige.) Reglerna är dock ett golv, inte ett tak. Enligt Dac-reglerna är det tyvärr tillåtet att använda biståndspengar för att bl.a. finansiera skuldavskrivningar, flyktingmottagande och utländska studenter vid högskolor i givarlandet. Medlemmarna i OECD förbinder sig alltså att inte vara sämre än Dac kräver, men det är tillåtet att vara bättre. Till exempel avsatte Luxemburg 0,99 procent av BNI till bistånd 2011 utan att genomföra i stort sett några avräkningar. Samtidigt ser vi hur en rad länder missbrukar möjligheten till avräkningar och låter mycket stora delar av biståndsbudgeten finansiera verksamhet som inte är att betrakta som utvecklingsarbete. Länder som Italien, Grekland och Cypern avräknade drygt en tredjedel av sina biståndsbudgetar under 2011 enligt Concord.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att Sverige ska verka för att skrivningar i Dacs regelverk som tillåter att biståndspengar kan användas för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högskolor i givarländerna och flyktingmottagande ska strykas. Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Folkrörelsernas roll i biståndet

Folkrörelser och frivilligorganisationer i Sverige har spelat och spelar fortfarande en viktig roll inom biståndet. Tack vare sina kontakter och arbetsformer kan folkrörelserna och frivilligorganisationerna ofta bedriva utvecklingsarbete som är centralt och som få andra givare skulle genomföra. En framgångsrik svensk utvecklingspolitik förutsätter att vi både arbetar genom de multilaterala organisationerna, genom bilateralt samarbete och genom folkrörelserna. Tack vare alla de svenskar som ideellt har engagerat sig i solidaritets- och biståndsarbetet har svensk utvecklingspolitik dessutom fått en tydligare folklig förankring och tillförts viktiga perspektiv. Tyvärr verkar inte den nuva-

rande regeringen se värdet av folkrörelserna. De har misstänkliggjorts i debatten, de har exkluderats från arbetet med att utforma den svenska utvecklingspolitiken och förutsättningarna för deras arbete har försämrats.

En viktig, om än liten, del av folkrörelsernas arbete har varit deras informationsarbete. Ett svenskt bistånd av hög kvalitet förutsätter en svensk biståndsdebatt av hög kvalitet. Vi behöver ta tillvara den enorma kompetens och erfarenhet som finns i folkrörelserna, både när det kommer till utformningen av biståndet och i den breda utvecklingsdebatten. Under den borgerliga regeringen har anslagen för informationsarbetet kraftigt skurits ner och en egeninsats har införts. En direkt konsekvens är att flera mindre resursstarka organisationer fått svårt att delta i utvecklingsdebatten och en rad tidskrifter om utvecklingsfrågor har tvingats lägga ner. Dagens krav på egeninsats för informationsarbete bör avskaffas helt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 EU:s utvecklingspolitik

EU:s medlemsländer står för nästan 60 procent av världens samlade bistånd och är många utvecklingsländers största handelspartner. Trots att EU-kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare och Sverige kanaliserar drygt 2 miljarder kronor av den nationella biståndsbudgeten årligen genom EU så är den svenska biståndsdebatten fokuserad på det svenska bilaterala biståndet.

EU:s utvecklingspolitik brister på en rad punkter och står inför en rad utmaningar. Det främsta problemet är självklart att få av EU:s medlemsstater lever upp till sina åtaganden när det gäller biståndet. Det fanns 2011 ett glapp på 15,4 miljarder euro mellan EU-ländernas löften och de faktiska biståndsbudgetarna. Klyftan mellan löften och de verkliga biståndsbudgetarna tenderar dessutom att öka. Elva EU-länder minskade sitt bistånd 2011 enligt nätverket Concord; sammantaget minskade biståndet från EU-länderna med 490 miljoner euro under förra året.

Samtidigt valde en lång rad EU-länder att använda sina biståndsbudgetar för att finansiera verksamhet på hemmaplan, verksamhet som knappast kan betraktas som bistånd. 7,35 miljarder euro togs 2011 från EU-ländernas biståndsbudgeter för att finansiera flyktingmottagande i EU, utländska studenter vid högskolor i EU och skuldavskrivningar.

Utöver biståndsnivåerna och urholkningarna finns andra stora problem. Fortfarande är s.k. bundet bistånd vanligt i ett flertal medlemsstater. All utvecklingsforskning pekar på att det är en mycket ineffektiv biståndsform och det står i strid med tanken om ägandeskap i biståndet. Bundet bistånd tenderar att gynna näringslivet i EU snarare än jordens fattiga.

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development, vilket motsvarar politik för global utveckling i Sverige. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripo-

Fel! Okänt namn på

litik är exempel på verksamhet som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat.

Ytterligare en bland flera stora utmaningar i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta och Polen i spetsen kunnat blockera mycket av arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i unionens bistånd.

EU:s bistånds- och utvecklingspolitik genomgår ett antal olika processer som kommer att medföra omfattande förändringar för hur politiken kommer att bedrivas framöver och i detta arbete bör Sverige aktivt delta. Nedan har Vänsterpartiet förslag på en del saker som vi anser att Sverige kan verka för med målet att förbättra unionens utvecklingspolitik.

10.1 Långtidsbudgeten

Under 2012 kommer EU:s långtidsbudget (Multiannual Financial Framework, 2014–2020) att förhandlas. Beslut kommer att fattas i slutet av året. Förhandlingarna är ett viktigt tillfälle för att säkerställa att EU lever upp till sina åtaganden rörande biståndsvolymer. Samtidigt är det viktigt att understryka att Vänsterpartiet inte vill åstadkomma någon ökning av EU:s totala budget, tvärtom ser vi behov av att minska unionens budget på en rad andra områden.

I detta arbete måste Sverige aktivt verka för att EU och dess medlemsländer i budgeten gör en tydlig färdplan för hur EU:s gemensamma mål om att nå 0,7 procent av BNI till 2015 ska uppnås. Sverige bör även verka för att långtidsbudgeten fastställer åtagandet om att 0,15 procent av BNI ska gå till bistånd till de minst utvecklade länderna (MUL-länderna). Dessutom bör Sverige verka för att långtidsbudgeten fastställer att klimatfinansieringen ska ske utöver redan existerande åtaganden för biståndet.

Likaså är det viktigt att ramverket klargör att samstämmighet för utveckling är ett överordnat mål, och att det ska översättas i en konkret färdplan. Sverige bör arbeta aktivt för att en sådan färdplan blir verklighet.

Slutligen finns ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll för utveckling i långtidsbudgeten, bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser, och att finansiering av det civila samhällets verksamhet ökar. Sverige bör verka för att det civila samhällets roll för utveckling tydliggörs i långtidsbudgeten. Vad som anförs om utvecklingsfrågor i EU:s långtidsbudget bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Skuldavskrivningar

Fattiga länders skulder utgör i dag ett avgörande hinder för utveckling. I många länder förhindrar utgifter för räntor och amorteringar att satsningar på utbildning, hälsovård och infrastruktur genomförs, vilket i grunden hotar möjligheterna till grundläggande utveckling.

Fel! Okänt namn på

Omfattande skuldavskrivningar har genomförts för de fattigaste länderna. Mellan 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna från 20 till 5 procent av statsutläggen. (HIPC står för Heavily Indebted Poor Countries.) HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara. Men vi ser nu hur skulderna snabbt ökar i spåren av den ekonomiska krisen samt ökade kostnader för livsmedel och drivmedel. Trots en skuldsanering på hela 120 miljarder USD har statsskulderna i en rad länder snabbt ökat och börjat nå ohållbara nivåer igen. Exempelvis Moçambique, Etiopien och Niger kan snart vara uppe i samma skuldbördor som innan deras lån skrevs av. Organisationerna Erlassjahr.de och Jubilee Debt räknar med att hela 20 länder befinner sig i eller farligt nära en ny skuldkris. Det gäller bl.a. Argentina, Brasilien, Colombia, Ecuador, Libanon, Moçambique, Nicaragua, Pakistan, Tadjikistan och Uganda. Även El Salvador, Filippinerna och Sri Lanka befinner sig i farozonen.

Ansvar för skuldkrisen kan inte enbart läggas på länderna i syd. Internationella institutioner och länder i nord har ett stort ansvar för flera länders skuldkris. Många gånger har man lånat ut pengar till diktaturer trots att man varit medveten om att lånen inte skulle komma befolkningen till del. I dessa fall är det tydligt att nord har ett medansvar för skuldsättningen och skulderna är att betrakta som illegitima. Det är därför välkommet att Norges regering i augusti meddelade att man beslutat tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Norges fordringar på fattiga länder som är legitima. Revisionen ska vara genomförd på ett år. Redan för sex år sedan blev Norge först med att erkänna sitt medansvar för illegitima skulder och den norska regeringen skrev därefter av flera miljarder i exportkrediter som Norge gett till köpare av de norska fartygen. Även Sverige bör tillsätta en skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka hur stor del av Sveriges fordringar som är legitima. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En av flera förutsättningar för utveckling i syd är att omfattande skuldavskrivningar kommer till stånd och att det skapas internationella system för hållbar långivning. Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 26 september 2012

Jonas Sjöstedt (V)

Ulla Andersson (V)

Eva Olofsson (V)

Hans Linde (V)

Jens Holm (V)

Mia Sydow Mölleby (V)